

Un fascinant spectacol de *erudiție* și *poezie*

CĂLINA TRIFAN

În timp ce toată lumea e orbită de prezent, ea a fost atrasă în mod inexplicabil de Antichitate. S-a cufundat în istorie cu ochii închiși, dar numai după ce ochiul minții, încetul cu încetul, s-a deprins să vadă, să recunoască „în acest haos serii de fapte asemănătoare, recurențe ale unor evenimente”, să deslușească „câteva legi generale”. Acest efort ciclopic a făcut din ea un maestru și, în pofida glumelor cinice, chiar o femeie-monument. Marguerite Yourcenar, în ciuda defectului descalificant de a fi femeie, a fost cea care cu luciditate, seninătate și înțelepciune a câștigat bătălia pentru Academia Franceză, unde până la primirea ei, în 1980, femeile nu au avut acces. Jean d’Ormesson opina atunci că s-a decis să obțină alegerea Margueritei Yourcenar pe locul eliberat de Caillois care decedase (Academia Franceză are constant 40 de membri aleși pe viață) nu pentru „a face să avanseze cauza femeilor”, ci pentru că ea era „persoana cea mai potrivită”.

...Nu voiau s-o primească pentru că era femeie și nicio femeie nu îmbrăcase vreodată fracul verde și nu se încinsese cu sabia care se asociază inevitabil cu titlul de academician.

Argumentele invocate nu țin și cad de la sine, pentru că scrisul lui Yourcenar n-avea nimic feminin, vizavi de text era o autoritară, mai mult chiar, Marguerite mai avea și avantajul virilității masculine – o tovarășă de drum, cu care a avut un fel de „a good marriage” de 40 de ani (cu americanca Grace Frick, care a decedat în 1979). Într-adevăr, fenomenul Yourcenar nu e ușor de diagnosticat. Cert este că era un om liber nu doar în scris, ci și în viață. Prin urmare, alegerea ei era justificată sub toate aspectele: erudiția fabuloasă, spiritul de analiză și sinteză, tenacitatea și obstinția scrisului, forța de penetrare a istoriei meritau acest loc de onoare.

La triumf, totuși, nu s-a ajuns întâmplător. Faptul că la 20 de ani avea în minte toate subiectele cărților sale spune multe despre educația de excepție pe care i-a asigurat-o părintele său.

Cum unii descoperă alcoolul, ea a descoperit că poți să faci din Bibliotecă un mod de existență. Și după ce-și face stagiul necesar, în 1929, publică primul ei roman, *Alexis*, urmat de *Lovitura de grație* (1938), în care deconspiră pasiunea pentru Andre Feaigneau; titlul, se pare, mai poate fi citit și ca o mărturisire de dragoste pentru Grace. Dar abia cu romanul istoric *Memoriile lui Hadrian*, publicat în 1951, avea să devină celebră, romanul fiind o construcție care cere și de la cititor o pregătire enciclopedică. Opera ei, de „istoric-poet” și „romancier”, cum se definea ea însăși, este sub acest aspect inhibantă. Ar fi reușit oare un atare succes fără Grace, îngerul ei păzitor și sufletul „care ne lasă dumnezeiește de liberi și totuși ne obligă să fim pe deplin ceea ce suntem”? Curiozitatea (vulgară) ne va fi însă potolită mult prea târziu, în 2037, când conform testamentului corespondența lor, sigilată, va fi deschisă.

Nu doar romanele, dar și eseurile au fost de asemenea scrise „cu un ochi în erudiție și cu altul în magie”, Marguerite Yourcenar, în virtutea unui principiu de onestitate, nu scrie un rând fără a se documenta riguros, exhaustiv. Amintesc că *Prezentarea critică a lui Constantin Kavafis* a început s-o scrie în 1939 și a încheiat-o în 1953, publicată fiind peste încă cinci ani.

Eseurile – e puțin spus că sunt scrise impecabil – sunt reprezentative și le vin foarte bine celor cărora scriitoarea le-a luat măsura, într-un cuvânt, sunt pe potriva personajelor: Agrippa d’Aubigne, poet renascentist francez, Piranesi, gravorul italian din secolul al XVIII-lea, romancierii secolului al XX-lea: Selma Lagerlöf și Thomas Mann, Yukio Mishima ș.a.

Și romanul, și nuvela, și esul te situează într-o relație erudită cu lumea, relație care astăzi aproape că a dispărut.

Puțini dintre marii scriitori (în cazul ei sintagma nu e perimată) au beneficiat de o reconstituire și recuperare a autorului precum Marguerite Yourcenar în *Biografia* semnată de Josyane Savigneau (acest lucru i-l datorează, fie spus, de asemenea lui Grace, care i-a pus în ordine arhiva). Despre și mai puțini s-ar putea afirma că le pasă de adevărata fiziognomie a personajelor ca de-a lor proprie...